

De Roeventerpeel (gem. Weert/Nederweert):

H.J.M. van Buggenum, Kantstraat M10, 6112 AP St. Joost

J.T. Hermans, Hertestraat 21, 6067 ER Linne

Dit artikel probeert een beeld te geven van de huidige Roeventerpeel die, op grond van diverse mededelingen, vroeger botanisch en wellicht ook faunistisch rijk moet zijn geweest. Inmiddels is het gebied, onder andere door de invloeden van de rondom gelegen intensief gebruikte akkers en weilanden, sterk in haar natuurwaarden gedaald. De gegevens voor de actuele situatie werden op verzoek van de huidige eigenaar, de Stichting het Limburgs Landschap, verzameld in 1984 en 1985 (VAN BUGGENUM & HERMANS, 1984 en 1985).

Ligging

De huidige Roeventerpeel (gem. Weert en Nederweert) is ongeveer 21 ha groot. Het gebied ligt tussen de autoweg E9 en de spoorlijn Roermond-Weert, ten noordwesten van Swartbroek (figuur 1). Het sterk verlande ven wordt doorsneden door de genormaliseerde Einderbeek.

Bodemgesteldheid

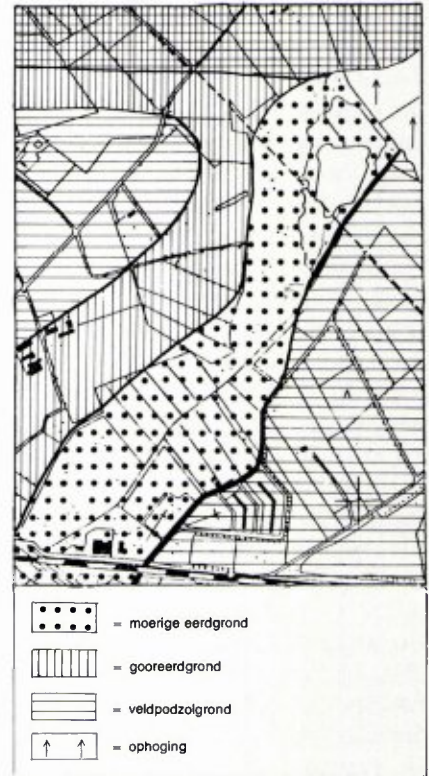
Ten aanzien van de bodemgesteldheid van het onderzochte gebied kunnen drie bodemtypen onderscheiden worden (figuur 2, naar ANONYMUS, 1972). Het dal van de huidige Einderbeek bevat moerige eerdgronden, bestaande uit een zanddek en een moerige tussenlaag op leemarm, matig fijn zand. Ten noordoosten van het ven is de bodem opgehoogd.

Een tweede bodemtype, zogenaamde gooreerdgrond, treffen we ten westen van het dal van de Einderbeek aan. Hier bevatten de kalkloze gooreerdgronden lemig fijn zand.

Voor het overige bevat het gebied veldpodzolgronden met leemarm tot lemig fijn zand of associaties van veldpodzol- en gooreerdgronden.

Flora en vegetatie

Het gebied rond Weert, met inbegrip van de Roeventerpeel, behoorde in het verleden tot de botanische rijkdommen van onze provincie. Dit blijkt onder andere uit de diverse mededelingen van Verstraeten (zie ANONYMUS, 1915; VERSTRAETEN, 1916 en EGELIE, 1971). Het veiligstellen van dergelijke terreinen of gedeelten daarvan bleek, net als nu, in die tijd al een moeilijke zaak. Verenigingen, oparend op het natuurhistorisch vlak, kan zelfs een zekere laksheid en ongeïnte-

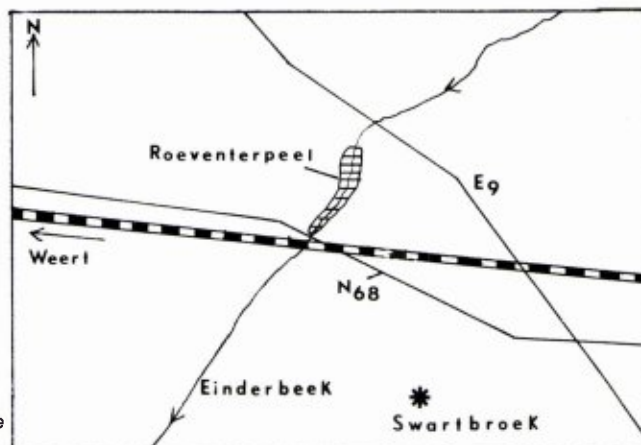

Figuur 2. Bodemgesteldheid van de Roeventerpeel en omgeving (naar ANONYMUS, 1972).

resseerdheid verweten worden, indien we de moeite, tijd en energie in ogeneschouw nemen die Verstraeten zich indertijd getroost heeft om enkele bijzondere terreintjes rond Weert veilig te stellen.

In de loop van de tijd zijn al deze botanische rijkdommen verloren gegaan. De Roeventerpeel was ondermeer beroemd vanwege het voorkomen van beide Biesvarens (*Isoëtes lacustris* en *I. echinospora*) (JONGMANS & VAN RUMMELLEN, 1924). Rond de jaren vijftig moet *Isoëtes* hier vrijwel zeker verdwenen zijn, omdat VAN DER VEER (1956) de Roeventerpeel niet meer in zijn artikel noemt.

De huidige Roeventerpeel is gelegen in een cultuursteppe en draagt diensgevolge zeer duidelijk de sporen van voortgaande nivellering, ontwatering en grote stromen gier van nabij gelegen bio-industrieën. Het voormali-

Figuur 1. Ligging van de Roeventerpeel.

ge ven bevat geen open water meer en is volkomen verland met Riet (*Phragmites australis*). Aan de randen van het "ven" gaat het Phragmition over in een smal Wilgenbroekstruweel (*Salicion cineræe*). Plaatselijk bevindt zich in het Wilgenbroekstruweel nog lager pionierstruweel van Gagel (*Myrica gale*). Westelijk van het voormalige ven sluit het wilgenbroek aan op een grotendeels ontwaterd elzenhakhout. Op de vochtigste plekken, langs de greppels, groeien nog Gele lis (*Iris pseudacorus*), Hennegras (*Calamagrostis canescens*), Pluimzegge (*Carex paniculata*), IJle zegge (*Carex remota*), Zompzegge (*Carex curta*), Bitterzoet (*Solanum dulcamara*) en Wolfspoot (*Lycopus europæus*). In de moslaag komen *Sphagnum squarrosum*, Puntmos (*Calliergonella cuspidata*) en Fijn laddermos (*Eurhynchium praelongum*) voor. Het droge elzenhakhout vertoont in de kruidlaag beide Stekelvarens (*Dryopteris carthusiana* en *D. dilatata*) en veel Braam (*Rubus* sp.).

De weilanden, zuidoostelijk van het ven, zijn voedselrijk. In enkele perceeltjes domineren Pitrus (*Juncus effusus*) en Veldrus (*Juncus acutiflorus*). De overige graslandjes bevatten elementen uit het Zilverschoonverbond (*Agropyro-Rumicion crispi*) en het Glanshaververbond (*Arrhenatherion elatioris*).

Fauna

Omtrent de fauna van de Roeventerpeel bestaan uit het verleden vrijwel geen gegevens. Voor zover kon worden nagegaan, zijn enkel waarnemingen aan de avifauna van het gebied verricht. Enkele leden van de vereniging "Vrienden der Natuur" hebben met name in de zestiger jaren gegevens verzameld. Men spreekt van een bijzonder rijke vogelstand, waarbij een functie als broed- en roestplaats voor ondermeer aan water- en vochtsituaties gebonden soorten genoemd worden: Roerdomp (*Botaurus stellaris*), Rietgors (*Emberiza schoeniclus*), Kleine karekiet (*Acrocephalus scirpaceus*), Woudaapje (*Ixobrychus minu-*

Figuur 3. De genormaliseerde Einderbeek doorsnijdt het sterk verlande ven (foto H. van Buggenum).

tus), Sprinkhaanrietzanger (*Locustella naevia*), Watersnip (*Gallinago gallinago*) en andere. Of de Roeventerpeel inderdaad van bijzondere betekenis voor de avifauna is geweest kan niet met zekerheid worden nagegaan. Momenteel heeft het volledig verlande ven slechts weinig betekenis voor water- en moerasvogels. Bij de in 1984 en 1985 verrichte inventarisaties werden 33 vogelsoorten waargenomen. Ook voor de amfibieën heeft het ven en de sterk belaste en gekanaliseerde Einderbeek weinig betekenis.

Slechts de algemeen voorkomende Bruine kikker (*Rana temporaria*) en de Gewone pad (*Bufo bufo*) werden regelmatig aangetroffen.

Ditzelfde kan ook gesteld worden voor de aangetroffen waterwantsen en waterkevers. Het merendeel van de gevonden soorten schijnt een voorkeur te hebben voor eutrofe wateren.

Er is door ons geen intensief onderzoek verricht naar het voorkomen van landinsekten en andere evertrebraten. Dit geldt tevens voor de overige faunistische aspecten, zodat hieromtrent geen verdere uitspraken kunnen worden gedaan.

Het lijkt aannemelijk dat ondanks gebrek aan informatie de fauna van het gebied de laatste decennia sterk in waarde zal hebben ingeboet.

Tot besluit

Zoals uit het voorafgaande blijkt is de Roeventerpeel, evenals andere terreinen in het land van Weert, niet ontkomen aan een vérgaande achteruitgang van haar natuurwetenschappelijke waarden. Helaas leert de geschiedenis dat persoonlijke inzet voor het behoud van een stukje natuur slechts nu en dan leidt tot het beoogde resultaat. Allerlei factoren dragen bij tot een zodanige ingewikkeldheid van het probleem dat terreinen reeds nageen verloren zijn voordat natuurbeschermingsinstanties kunnen of willen ingrijpen. De Roeventerpeel is sedert 1971 in bezit van de Stichting het Limburgs Landschap. Een uitgekiend beheer van het gebied zal echter gezien de grote invloeden van buitenaf nauwelijks tot een vergroting van de natuurwaarden leiden. Zo heeft een ruilverkaveling ervoor gezorgd dat de Einderbeek met haar schouwpaden als een kanaal midden door het verlande ven is getrokken (figuur 3). Vanaf de autoweg E9 komt een afwateringssloot in het ven, terwijl diverse greppels vanuit de aangrenzende landbouwgebieden en weilanden eveneens in de Roeventerpeel uitmonden. Ook kon worden geconstateerd dat vanuit het nabijgelegen au-

toerkhof oliehoudend water (mogelijk verontreinigd met accuzuren, zware metalen, e.d.) op de Einderbeek werd geloosd. Kortom zeer weinig perspectief voor een herstel van enige natuurwetenschappelijke waarden. Veel van de geïnvesteerde energie en financiële middelen zal door de hierboven genoemde externe factoren teniet worden gedaan. Eens te meer is duidelijk dat natuurbehoud veel meer inhoudt dan veilig stellen van kleine natuurterreinen. Het instellen van grote landschapsparken of landschappelijke eenheden lijkt ons de enige mogelijkheid

om kleine landschapselementen met een karakteristieke flora en fauna, naast de reeds bestaande grotere natuurreservaten, voor de toekomst een kans te geven.

Literatuur

ANONYMUS, 1915. Verslag maandelijksche vergadering op 30 juni: Heugelijk nieuws. Natuurhist. Maandbl. 4 (7):42.

ANONYMUS, 1972. Bodemkaart van Nederland, blad 57 Oost Valkenswaard; blad 58 West Roermond. Wageningen; Stichting voor Bodemkartering.

BUGGENUM, H.J.M. van en J.T. HERMANS, 1984. De

Roeventerpeel deel 1. Intern rapport. Venlo; Stichting het Limburgs Landschap; 36 pp.

BUGGENUM, H.J.M. van en J.T. HERMANS, 1985. De Roeventerpeel deel 2. Intern rapport. Venlo; Stichting het Limburgs Landschap; 20 pp.

EGLIE, G.C.M., 1971. Mathijs Verstraeten: om het behoud van de merkwaardige kinderen onzer flora. Natuurhist. Maandbl. 60 (5): 71-73 en (10): 144-145.

JONGMANS, W.J. en F.H. VAN RUMMELEN, 1924. Isoëtes. Voorkomen in Limburg. Verwantschap met fossiele vormen. Natuurhist. Maandbl. 13 (8): 111-114.

VEER, J. van OER, 1956. Biesvarens in Nederland. De Lev. Natuur 59: 221-225.

VERSTRAETEN, M., 1916. Merkwaardige kinderen onzer flora in 't gedrang. De Lev. Natuur 20: 328-330.

Uit de Flora van Limburg Aflevering 24

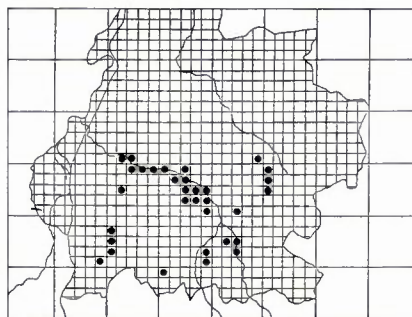
samengesteld door J. Cortenraad

Deze aflevering bevat waarnemingen van min of meer zeldzame planten uit de families der Ranonkelachtigen en Krulsbloemigen.

Daarnaast is een verspreidingskaartje opgenomen. Aanvullingen op dit kaartje en waarnemingen van andere planten kunt u sturen naar: J. Cortenraad, Heerderweg 86H, 6224 LH Maastricht. Het zou prettig zijn als u bij uw opgaven gebruikt maakt van waarnemingskaartjes van de Plantenstudiegroep. Deze zijn verkrijgbaar bij D. Th. de Graaf, Bosquetplein 7, 6211 KJ Maastricht, telefoon 043-293068.

Christoffelkruid of Zwarte gifbes (*Actaea spicata*). Figuur 1 geeft de verspreiding op kilometerhokniveau sinds 1980 weer. Ze is samengesteld op grond van de verzamelde kennis van een belangrijk aantal leden van de Plantenstudiegroep. Uit dit kaartje blijkt dat het Christoffelkruid vrij gewoon is in de hellingbossen op krijt in het Geuldal van Beertsenhoven tot voorbij Geulhem. Verdere concentraties bevinden zich in het Savelsbos c.a. (al wordt de plant hier schaars); tussen Heerlen en Simpelveld: veel op de Putberg, maar ook in een bosje en een holle weg ten zuiden en zuidoosten van Kunrade en in een klein bos ten westen van Huls. Daarnaast komt de plant voor in enkele tot tientallen exemplaren in bosjes bij Cra-poel en in een holle weg, een hoge graft en een bosje tussen Mechelen en Gulpen. Verder nog bij Bemelen in het bos op de Mettenberg; in het Eysersbos en bij Noorbeek in een graft.

Gele monnikskap (*Aconitum vulparia*). Ubachsberg, in bosjes langs de weg richting Benzenrade-Welten (62-24-21, juli '85, S. Hennekens). Zeer waarschijnlijk betreft het hier verwilderde of uitgezette exemplaren zoals dat ook met de planten bij Stokhem en het Eysersbos het geval is (hier nog steeds aanwezig?). Volgens PLATE (1980) komt de Gele monnikskap van oorsprong alleen vlak bij de Geul voor. De plant bevindt zich hier aan de noordgrens van haar areaal. Op haar oorspronkelijke groeiplaatsen is ze nu wellicht

Figuur 1. Vondsten van Christoffelkruid (*Actaea spicata*) sinds 1980, weergegeven in een kilometerhok-raster.

verdwenen. Zo bleek ze niet meer voor te komen op een groeiplaats onder elzen langs de Geul voor de Volmolen te Epen. Vermoedelijk is de Gele monnikskap hier door afslag van de oever verdwenen (62-43-23, mei '84, Plantenstudiegroep).

Akkerboterbloem (*Ranunculus arvensis*). Strijthagen, een tiental exemplaren in een tarweveld samen met Behaarde boterbloem (*R. sardous*) (62-15-31, juni '84, Plantenstudiegroep). Bij Stokhem (62-22-45, 3-7-'84, W. Simons). Wylré, enkele exemplaren in wegberm. (62-22-52, 25-5-'84, R. van Ham). Deze vroeger in Zuidlimburgse ko-

renvelden zo gewone en talrijke plant is nu zeldzaam geworden. Toch is Zuid-Limburg binnen Nederland de streek waar deze plant nog wel eens in graanakkers gevonden kan worden. Ook komt ze soms samen met Klaprozen en Kamille bij ingekuilde gewassen voor.

Bosboterbloem (*Ranunculus nemorosus*). Savelsbos, enkele exemplaren (62-31-21, juni '83). Op deze vroeger vrij rijke groeiplaats is de plant in 1986 niet meer waargenomen, (E. Blink). Cra-poel, in bosje (62-32-35, mei '83, Plantenstudiegroep). In 1986 ook hier niet meer teruggevonden. De Bosboterbloem loopt gevaar uit Zuid-Limburg te verdwijnen doordat haar groeiplaatsen dichtgroeien. Het zoveelste voorbeeld van een plant die alleen behouden kan worden door middel van hakhoutbeheer!

Klimopwaterranonkel (*Ranunculus hederaceus*). Echterweerd, in de monding van de Oude Maas (60-12-14, zomer '83, P. Verbeek). Recent was de Klimopwaterranonkel alleen nog uit Noord-Limburg bekend, waar zij inmiddels sterk is achteruitgegaan. Vóór 1950 is de plant ook een aantal keren in Midden- en Zuid-Limburg gevonden.

Mulzestaart (*Myosurus minimus*). Herkenbosch, in vochtige akkerrand onderaan beboste steilrand in het Roerdal. In '83 vele honderden, in '85 enkele honderden exemplaren (58-55-41, mei '83 en '85, Plantenstudiegroep). Deze vroeg bloeiende en onopvallende plant wordt in Friesland en recent ook in Noord-Brabant bij ingangen van weilanden gevonden. Het eens op de plant in het komende voorjaar op dit soort plaatsen.

Wilde akelei (*Aquilegia vulgaris*). Deze plant blijkt op een aantal spoorwegterreinen uit tuinen verwilderd te zijn, zo te Maastricht, Eijsden, Valkenburg en Heerlen (zie KOSTER, 1984). Ook op de